

BUGUNGI KUN — O'RGIMCHAK TO'RIMI?

Sitora Juraboeva Axroro qizi

Jurnalist

Annotatsiya: *Bugungi dunyo shiddat bilan rivojlanayotgan va murakkab tus olgan. Texnologiyalar, axborot oqimi, ijtimoiy tarmoqlar va iqtisodiy bog'liqliklar hamma narsani bir-biriga mahkam bog'lab qo'yganday ko'rinadi. Aynan shu bog'lanishlar ba'zan o'rgimchak to'rini eslatadi — qayerga borsak ham, qayga qaramaylik, turli aloqa, axborot yoki texnologiyalarning to'riga tushib qolgandek his qilamiz. Ushbu maqolada bugungi kunda global tarmoqlar, texnologiyalar va ijtimoiy munosabatlarning o'rgimchak to'riga qiyos qilinishi haqidagi fikrlarni tahlil qilamiz.*

Kalit so'zlar: *texnologiya, axborot, internet, globalizatsiya, sun'iy intellekt, yolg'on axborot.*

1. **TEXNOLOGIK TO'R: INTERNET VA AXBOROT OQIMI**
2. **IQTISODIY BOG'LIQLIK VA GLOBALIZATSIYA**
3. **TEXNOLOGIYA VA SUN'IY INTELLEKT: KELAJAK TO'RI**

1.1 TEXNOLOGIK TO'R: INTERNET VA AXBOROT OQIMI

Bugungi dunyoni internet tarmog'isiz tasavvur qilish qiyin. U har bir sohada, har bir hayotiy jarayonda muhim o'rin egallab, dunyoning eng chekka burchaklaridagi insonlarni ham o'zaro bog'lab qo'ydi. Internet o'z mohiyatida o'rgimchak to'riga o'xshab ketadi: millionlab saytlar, ijtimoiy tarmoqlar, yangilik manbalari va onlayn xizmatlar butun dunyo bo'ylab tarqalib, insonlarni o'zaro bog'lamoqda.

- **Ijtimoiy tarmoqlar:** Facebook, Instagram, X (Twitter) kabi ijtimoiy platformalar o'rgimchak to'rining nodlari kabi insonlar o'rtasidagi munosabatlarni shakllantiradi. Ular orqali insonlar bir-biri bilan muloqot qilishi, yangiliklar bilan o'rtoqlashishi va yangi do'stlar orttirishi mumkin. Shu bilan birga, insonlarning internet orqali o'z shaxsiy hayotini bo'lishishlari ma'lum darajada "to'r"ga tushib qolish hissini uyg'otishi mumkin.

- **Axborot ko'pligi:** Internet orqali axborot oqimining haddan ziyod ko'pligi insonlarning dunyoqarashiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Ma'lumotlarni saralash qiyinlashgan, yolg'on yoki haqiqatdan yiroq axborotlarga duch kelish ehtimoli ortdi. Bu ham o'z navbatida insonlarni axborot to'riga tushib qolishdek xavfga duchor qiladi.

2.1 IQTISODIY BOG'LIQLIK VA GLOBALIZATSIYA

Bugungi global iqtisodiyot ham o'ziga xos o'rgimchak to'ri kabi shakllangan. Dunyoning istalgan nuqtasidagi iqtisodiy jarayonlar boshqa mamlakat yoki hududlarga ta'sir ko'rsatadi. Mahsulotlar ishlab chiqarilishi, ularning bozorga chiqishi va yetkazib berilishi bir-biriga chambarchas bog'liqdir. Xususan, xalqaro savdo, logistika tarmoqlari

va texnologik yetkazib berish zanjirlari o'zaro uyg'unlashgan murakkab tizimni tashkil etadi.

- **Mahsulotlar zanjiri:** Bir mahsulotning ishlab chiqarilishi ko'p hollarda dunyoning turli burchaklarida amalga oshiriladi. Masalan, avtomobilning detallari turli mamlakatlarda ishlab chiqarilib, boshqa davlatda yig'iladi. Bu zanjirning har qanday uzilishi global bozorga ta'sir qiladi. Koronavirus pandemiyasi vaqtida bu holat yaqqol namoyon bo'ldi, ko'plab tarmoqlar mahsulot yetkazib berish zanjiridagi uzilishlar sababli qiyinchiliklarga duch keldi.

- **Iqtisodiy inqirozlarning global ta'siri:** Bir mamlakatdagi iqtisodiy inqiroz global darajadagi moliyaviy to'qnashuvlarga olib kelishi mumkin. 2008-yilgi moliyaviy inqiroz buning yorqin misolidir: AQShdagi banklarning inqirozi butun dunyo bo'ylab iqtisodiy beqarorlikka sabab bo'ldi. Bunday iqtisodiy to'rda har qanday noaniqlik yoki buzilish boshqa tarmoqlarga ta'sir ko'rsatadi.

3.1 TEXNOLOGIYA VA SUN'IY INTELEKT: KELAJAK TO'RI

Texnologiyalar rivoji bilan birga, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish jarayonlari tobora kengroq qo'llanilmoqda. Bu texnologiyalar global tarmoqlarni yanada mustahkamlab, ularni boshqarishni murakkablashtiradi. Sun'iy intellekt o'zaro bog'liq tizimlar, avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish jarayonlari va axborot boshqaruvi orqali "to'r"ning markaziga aylanmoqda.

- **Sun'iy intellektning rolini oshishi:** Avtomatlashtirilgan tizimlar va sun'iy intellekt tarmoqlarning tezkor va samarali ishlashiga yordam beradi. Ammo bu texnologiyalarni noto'g'ri boshqarish yoki ularning nazoratdan chiqishi xavfli oqibatlarga olib kelishi mumkin. Bu esa odamlarni texnologiya to'riga tushib qolishidan xavotirga solmoqda.

- **Ma'lumotlarning boshqarilishi:** Bugungi kunda insonlar shaxsiy ma'lumotlarini onlayn xizmatlarga kiritish orqali o'zlarining virtual izlarini qoldirmoqdalar. Bu izlar sun'iy intellekt tomonidan tahlil qilinadi, shaxsiy reklama, onlayn xaridlar yoki boshqa xizmatlar uchun ishlatiladi. Bu holat odamlarning shaxsiy hayotiga bo'lgan tajovuzni oshiradi va texnologik to'rda mahkamlanib qolish hissini uyg'otadi.

Ijtimoiy hayot va munosabatlarning o'zgarishi

Ijtimoiy hayot va munosabatlar ham o'rgimchak to'riga qiyos qilinishi mumkin. Globalizatsiya va texnologiyalar insonlarning ijtimoiy hayotini tubdan o'zgartirdi. Bir vaqtning o'zida dunyo bo'ylab bog'lanish imkoniyati paydo bo'lgan bo'lsa, boshqacha tomondan, insonlar o'rtasidagi haqiqiy muloqotlar kamayib, virtual dunyoda yashash kuchaymoqda.

- **Muloqotning texnologiyalashuvi:** Odamlar tobora ko'proq ijtimoiy tarmoqlarda muloqot qilishmoqda, haqiqiy uchrashuvlar va muloqotlar esa kamaya boshladi. Bu esa insonlarni virtual dunyo to'rida mahkamlanib qolishiga olib kelishi mumkin.

- **Yolg'on axborot va manipulyatsiya:** Internet va ijtimoiy tarmoqlarda yolg'on axborotning keng tarqalishi, dezinformatsiyalar va onlayn manipulyatsiyalar

odamlarni chalkashtirib yuboradi. Bunday sharoitda to'g'ri yo'lni topish qiyinlashadi va odamlar axborot to'riga tushib qolishadi.

Xulosa

Bugungi dunyo, haqiqatan ham, o'ziga xos o'rgimchak to'rini eslatadi. Texnologiyalar, axborot oqimlari, global iqtisodiy bog'liqliklar va ijtimoiy tarmoqlar insonlarni o'zaro bog'lab turibdi. Ushbu bog'liqliklarning ijobiy tomonlari ham bor, chunki ular insonlarga yangi imkoniyatlar yaratmoqda, muloqotni va iqtisodiy hamkorlikni osonlashtirmoqda. Ammo bu to'rning ortida yashirin xavf-xatarlar ham bor: shaxsiy hayotga tajovuz, yolg'on axborot va axborot oqimidagi chalkashliklar, texnologiyalarning nazoratdan chiqishi. Shu bois, bugungi kunda insoniyat bu "to'r"da qanchalik mustaqil va erkin harakat qila olishini o'ylab ko'rishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://kun.uz/uz/10358990>
2. <https://kun.uz/94150482>
3. <https://www.ziyouz.com/kutubxona/category/21-hikmatlar-xazinasiaforizmlar?download=1616:saida-jo-rayeva-haqiqat-manzaralari-96-mumtoz-faylasuf>
4. https://uniwork.buxdu.uz/resurs/15728_1_BEFF400955D26923A360BF72E80E98D32C1E4BE9.pdf
5. <https://daryo.uz/2016/11/04/bolalarni-internetdagi-xavflardan-qanday-himoyal qilish-mumkin>
6. <http://m.xabar.uz/uz/tehnologiya/yolgon-ochiqlik-bolalarni>
7. <https://www.gazeta.uz/oz/2020/08/27/parental-control/>
8. <https://www.amerikaovozi.com/a/health-social-media-children/4203568.html>
9. <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/view/5718>
10. <https://kun.uz/uz/news/2024/01/09/suniy-intellekt-qanchalik-xavfli-yoki-foydali>